

Mijmeren over Mechelen

Neos Damme verkent Bourgondisch Mechelen, 15.07.2025

Beeld je in: ik had gedroomd dat niemand het verslag, dat meestal zomaar uit mijn pen kruipt, leest. Ik twijfelde. Zou dit echt zo zijn? Als ik al eens het achterste van de tong van een Neos-lid kon te zien krijgen, dan bleek mijn vrees toch ongegrond. Een Neoslid zei dat ze altijd haar gsm in het oog hield, tot een zalige ping meldde dat het verslag er is. Een andere dame uit Damme centrum zei dat ze stilletjes van een bakje koffie kon genieten en ondertussen driemaal het verslag las om er toch maar niets van gemist te hebben. Waar heb ik dat verdiend. Ik ben, eerlijk gezegd, wat verwonderd dat er echt veel zouden zijn die het verslag lezen. Nog meer verwonderd dat het vooral vrouwen zouden zijn die mijn literaire pogingen aan hun hart drukken. Ik voel mijn weinige haren krullen van geluk. Het is heerlijk om zo'n fanclub te hebben, of zadel ik, arme man, mezelf toch maar op met een deprimerende illusie?

De twijfel kwam en ging snel terug weg toen ik op weg was naar Mechelen. We waren niet mee met de autocar; we waren immers met vakantie in Lubbeek. De gemeente van Theo Franken, je weet wel. We dragen er zorg voor huis en hond van onze dochter. Heerlijke weken in het glooiende Hageland. Het was voor ons oudjes, een bijna slopende onderneming om in Mechelen te geraken. We wilden er kost wat kost de eersten zijn. Eerst met De Lijn naar station Leuven, in een overvolle bus, van 's morgens vroeg. Weinig volk in de trein naar Mechelen en een vriendelijke jonge knul met een kepie die met een glimlach de tickets controleerde. Hij vroeg of we op weg waren naar Mechelen. Ik dacht: dat kan hij toch lezen op ons ticket? Met zijn gezicht van: wie gaat er nu in de zomer naar Mechelen. Zelfs al heet de burgemeester dan toch wel Somers. Zou hij het winterseizoen verboden hebben in Mechelen?

In een zucht en een hik waren we op de kop 26 minuten en 4 stopstationnetjes verder in Mechelen. We reppen we ons traag naar buiten uit het station waar nog vele tropische Somers nodig zullen zijn voor het af is. Nu onder ons gezegd en elders gezwezen, het mag wel een beetje rapper gaan. Want Mechelen heeft een verzorgd en rustig stadscentrum. Wat te danken is aan vele zomers werk van burgemeester Somers. Heel anders is de binnenstad van Brugge. De textuur van de Middeleeuwse stad is anders dan die van het later tot bloei

gekomen Mechelen. Zouden ze hier ook zwarte containers gebruiken voor hun kerstmarkt? Of vieren ze hier kerstmis in de zomer(s)?

Wat een mens toch moet over hebben voor Neos: nu nog eens 21 minuten te voet van het station naar de markt over 1,6 km. Als we al zouden gedacht hebben dat we daar de eerste zouden zijn om de groep vanuit Damme op te wachten en welkom te heten, dan slikten we toch een smadelijke nederlaag. Met de autocar was de groep er al om 9 uur. En wij, arme oudjes, komen afgejakkerd en zonder adem aan het infokantoor aan. Iedereen had al de helft van de binnenstad kunnen verkennen en een koffie slurpen. We stonden meteen op achterstand. Zou het nog goed komen? De autocar van Neos Damme was immers bijna verkeerloos door de Kennedytunnel gevlogen. Het is ooit anders geweest. In de autocar bleek het ook al een en al gezelligheid geweest te zijn. Zo moet het zijn natuurlijk.

Toen we wat op adem waren tegen 10 uur, druppelde iedereen weer samen aan infokantoor waar 2 gidsen aan hun Bourgondisch verhaal konden beginnen. 2 verschillende gidsen. Onze gids was 89 jaar. Maar wat een historische geheugenvaste waterval van namen en data. Onmogelijk om dit allemaal bij te houden op schrift, laat staan van te onthouden. Maar geen nood. De gidsen zijn erin geslaagd om terug in de tijd mee te nemen en Mechelen voor ons om te toveren tot het toenmalige centrum van het Bourgondisch hertogdom, met de orde van het Gulden Vlies, met de financiële Rekenkamer, met het toenmalige Opperste Gerechtshof én de Grote Raad van de hertog. Mechelen werd en was toen de juridische hoofdstad van de Nederlanden. We spreken over eerst Margaretha van Male, Filips de Stoute, later over Filips de Goede en in de bloeitijd van Mechelen over Karel de Stoute, Margaretha van Oostenrijk, Maria van Bourgondië, Maximiliaan van Oostenrijk, ... allemaal namen die ook met de geschiedenis van Brugge sterk verwant zijn. Halverwege de 16de eeuw verhuisde het zwaartepunt naar Brussel en kwam er onder meer door een ontploffing van het kruitmagazijn een einde aan de toenmalige rijke geschiedenis van Mechelen.

De zelfspot van Margaretha van Oostenrijk blijkt uit een eigen tekst voor een grafschrift, toen ze dacht dat het schip in een storm zou vergaan: ***Cy-gist Margot, la gente demoiselle, qu'eust deux marys et sy mourut pucelle.*** Zij was ook gevat met haar devies **Fortune Infortune Fort Une**. Weerspiegelt haar tumultueuse jeugd. Het betekent : La fortune importune fort une femme ; ou Fortune et Infortune ne font qu'une ; ou encore, Fortune Infortune Sauf Une, car Fort s'écrit Fors qui veut dire sauf. (uitleg uit Wikipedia).

Nog een paar weetjes van onze gids: de naam **Amerika** komt van de ontdekker **Amerigo Vespucci**. De naam **Atlantische** oceaan komt van het bij de Grieken vernoemde mythische **Atlantis** dat verzwolgen zou zijn door de oceaan.

Onze andere gids was naar verluidt, ook goed. Men moest wel goed luisteren want hij had geen dragende stem. De paleizen van toen zijn nog aanwezig en kregen een actuele functie na restauratie. Hier en daar in de stad zie je nog een stukje open vliet bijvoorbeeld in de tuin van kunstenaar Rik Wouters. De tuin van het op dinsdag gesloten **Hof van Busleyden** van de befaamde botanicus Rembert Dodoens was prachtig om te zien. Je kan zeker niet voorbij aan de machtige **Sint Romboutkathedraal** en het edelmetalen schrijn van Rumoldus, de patroonheilige van Mechelen. Dit stond tijdelijk in de middenbeuk opgesteld naar aanleiding van het publiek openstellen van het schrijn met de relieken van Rumoldus. Die openstelling gebeurt slechts om de 50 jaar. Het schrijn wordt dan terug verzegeld door de aartsbisschop. Dit maal op 28 juni 2025. Na jaren afwezigheid door de restauratie kregen de wapenborden van de “Orde van het Gulden Vlies” recent terug hun vaste plaats in de kathedraal. Je kan ook niet naast de monumentale preekstoel van de hand van beeldhouwer Michiel van der Voort (1667-1737) kijken.

De gidsen gaven beiden veel historische achtergrond, maar hun traject door het centrum van Mechelen moet zeer verschillend zijn geweest. In het TheAtrium waren we verwacht voor de lunch. Vlot bediend en gezellig geroezemoes.

Om 15u30 was er dan een leuk en leerrijk boottochtje op de Dijle. Waarom de naam de Dijle is geworden, weet ik niet, maar honderden jaren geleden was het nog de Demer. Dit zou ook logisch zijn want bij een samenvloeiing (hier in Werchter van Demer en Dijle) krijgt de verdere stroom de naam van de grootste en langste stroom tot dan. Dat is ook de Demer. Of het nu Dijle of de Demer is, de boottocht was rustig langs veel idyllische hoekjes en het weer was ons goed gezind. Nadien kon men nog even kuieren in de stad, en was men bijna fileloos om 19 uur terug in Damme.

En de schrijver van dit verslag mocht met zijn vrouw de lijdensweg van stappen, trein en bus terug naar Lubbeek...

Het zou eens waar moeten geweest zijn natuurlijk. Een lijdensweg was het niet. Want het was voor ons en voor iedereen een mooi, leerrijk, ontspannen bezoek aan de historische en nu ook mooie binnenstad van Mechelen. Zelfs al was het in de **“Somer”**.

Tekst en foto's W. V. en G.D.W

Een toemaatje van de hand van de 89-jarige gids Willy Opdebeeck, met zijn toelating, voor wie interesse heeft voor de namen en symbolen van onze oude en nieuwe munten.

Handelsmunten in de Middeleeuwen.

Van de 13de tot begin de 16de eeuw vervulden de gouden basismunten van 2 belangrijke Italiaanse steden de rol van internationale handelsvaluta, nl. de **gouden Florijn** van Firenze en de **gouden ducaat** van Venezia. Ze werden overal aanvaard als muntstandaarden en hun goudwaarde werd toen vaak zelfs overgenomen als basis voor de lokale of nationale geldeenheid. Zo bijvoorbeeld de voormalige Nederlandse **Gulden**, afkorting van de *gulden florijn*, met *fl* als monetair symbool.

Na de ontdekking van nieuwe zeeroutes en een onbekend land in het Westen, dat uiteindelijk een gans continent bleek te zijn, verzwakte de Italiaanse handelsinvloed en het commerciële centrum verplaatste zich naar Spanje en de Duitse staten. Deze gebieden maakten toen deel uit van de uitgebreide bezittingen van de Bourgondische Habsburgers, die in de eerste helft van de 16de eeuw samen het enorme rijk van Karel V (in Spanje Karel I) vormden.

Het devies van Keizer Karel

Het beeld van deze Keizer Karel die in Mechelen zijn jeugd doorbracht en er zijn opleiding kreeg op de hoede van zijn tante Margaretha van Oostenrijk, landvoogdes van de Nederlanden, prijkt er op een troon boven het balkon aan de voorgevel van het stadhuis. Naast de zetel merkt men twee gekroonde kolommen, omwikkeld met een lint (banderole) waarop het devies van Karel geschreven staat: PLUS OULTRE (steeds verder). De kolommen stellen de zuilen van Hercules voor, de Griekse Held die de toegang van de Middellandse zee naar de Atlantische oceaan openbrak door 2 rotsen van de huidige Straat van Gibraltar (naar het Arabisch *Djebel Al Tarik*) uit elkaar te duwen. In de oudheid waarschuwden de Griekse filosofen echter de zeelui niet te ver voorbij deze zuilen van Hercules te wagen, om niet van de aardschijf af te varen.

Nadat Cristobal Colon (Christoffel Columbus) in 1492 “Amerika” “ontdekte” en het voor de Spaanse kroon in bezit genomen had, was het voor de in 1500 geboren Karel niet moeilijk om in zijn devies te beweren dat hij wel “verder” zou gaan.

Nieuwe munten in Europa

Op het einde van de 15de eeuw werd in het oude gebergte van Bohemen zilver gevonden. In 1519 sloeg men er de eerste munten mee, en zoals keizer Karel het besliste, moesten zij de waarde hebben van de gulden Florijn. Het werden dus grotere geldstukken want er was veel zilver nodig om er de goudwaarde van te evenaren. Omdat de belangrijkste ontginning zich in het Joachimsthal bevond, werd de munt **Joachimsthal** genoemd. Afgekort werd de naam later in het Duits gewoon *thaler*, in het Nederlands **daalder**, in het Italiaans **tallero**, in het Spaans **dolaro**, en in het Engels **dollar**.

Nadat Spanje in de 16de eeuw al het goud uit Suit-Amerika weg geroofd had, werd in Bolivië later ook nog zilver ontdekt in de streek van Potosi. Daarmee liet de Spaanse koning Filips V munten slaan met de standaardwaarde van de gulden ducaat. Zoals de thaler was het een

groot geldstuk. Het werd het 'stuk van acht' genoemd, omdat het in waarde 8 reali (oudere munten) verving. Maar gemeenzaam kreeg het de naam den **piaster**, omdat het de 2 kolommen van Hercules (pilastri of pilari) vertoonde, omwikkeld met een lint dat de tekst "*plus oultre*" droeg, een hommage van de Spaanse koning aan zijn voorvader Karel V en tevens een verwijzing naar de herkomst van het zilver in de munt.

Een munt voor de Verenigde Staten van Amerika

Na de onafhankelijkheidsverklaring van de 13 staten in 1776 en de erkenning van de Verenigde Staten van Amerika door Engeland in 1783 werd in 1794 eindelijk een eigen munt ingevoerd. Daarvoor hebben de Amerikanen, van wie de voorouders vrijwel allemaal uit de verschillende landen van Europa kwamen, teruggegrepen naar hun roots, hun afkomst. Door op het nieuwe geldstuk de 2 zuilen van Hercules en de banderole van de piaster te graveren, legden zij met de referentie naar deze oude munt niet alleen de band met het zuiden van Europa, maar gaven ze ook tevens aan dat zij de bewoners van het land **plus oultre**. Tegelijkertijd gaven zij aan hun munteenheid de naam dollar, verwijzend naar de historische thaler uit het noorden van Europa.

Door de typische gravure werd het geldstuk vaak de **pillar dollar** genoemd. Het symbool \$ van de dollar stelt dus niet de letter S voor met 2 verticale streepjes, maar wel de zuilen van Hercules en de banderole van keizer Karel.

Het is trouwens merkwaardig hoe taai tradities kunnen zijn. Zo werd enkele jaren geleden de koers van de dollar op de beurs van New York nog steeds met sprongen van achtsten ($1/8$, $1/4$, $3/8$, $1/2$, ...) genoteerd. Als een hardnekkige referentie naar de piastre, die eertijds onderverdeeld was in 8 reali. Eerst in 2001 is men er dollarkoers decimaal beginnen noteren zoals voor de andere munten.

Een munt voor Europa

Toen de Europese Unie in 1992 besloot een eenheidsmunt in te voeren, ging men natuurlijk ook op zoek in de geschiedenis. De benaming **euro** was vrij evident, maar er moest een goed symboolteken gevonden worden voor de nieuwe munt. Uit verschillende voorstellen koos de Raad van ministers tenslotte het symbool €. Het is de gestileerde *epsilon* uit het klassieke Griekse alfabet, beginletter van de euro, waarin de middelste krul vervangen is door 2 horizontale balkjes, die warempel de zuilen van keizer Karel symboliseren.

Van in de 16de en 17de eeuw was *plus oultre* in Europa trouwens reeds het devies geworden van wetenschappers zoals Leibniz en Bacon, die de grenzen van de kennis wilden verleggen. Op het titelblad van hun encyclopedische werken stond deze kenspreuk altijd duidelijk vermeld. Het teken € verwijst dus niet alleen naar de oorsprong van de Europese cultuur, maar tevens naar rationeel streven.

Noteer dat de Europese vlag sinds 1992, ongeacht de latere toename van het aantal lidstaten, onveranderlijk 12 in de cirkel geschikte vijfpuntige sterren vertoont op een blauwe achtergrond en weet dat deze ster (het pentagram) het symboolteken was van de wiskundig-filosofische school van Pythagoras. Nogmaals een verwijzing naar de oude Griekse cultuur, de bakermat van onze Europese beschaving.